

О.Ю. ЗАСЕНКО

Інститут вищої освіти НАПН, Київ

**ГЕНЕАЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ІДЕОЛОГІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ
ФУНКЦІОНАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ**

Корелятивне співвідношення і взаємовплив ідеології як світогляду, пропущеного кризь призму групових інтересів, та світогляду як теорії, що виконує функцію пояснення світу, має ключове значення для розуміння генеалогічного фундаменту і способу дії ідеології. А оскільки досконалість соціальних трендів зумовлена досконалістю їхнього ідеологічного супроводу, то актуалізується аспект суспільного ідеалу як специфічного різновиду мети, цілепокладання.

Ключові слова: ідеологія, генеалогія, світогляд, функціонально-інструментальний аналіз, аксіологічні пріоритети, причинно-наслідкові зв'язки, детермінанти.

У функціональній організації ідеології провідне місце посідає світогляд. Це зумовлено природою світогляду, який є способом духовно-практичного освоєння світу людиною, універсальною формою генерування її позиції по відношенню до всіх життєво важливих явищ, процесів і предметів. Він створює образи не тільки наявного буття, а й світу належного, бажаного, опосередковує на індивідуально-особистісному рівні інтереси, настрої і погляди. Тому саме світогляд у порівнянні з іншими структурними елементами ідеології (ідеєю, ідеалом, теорією тощо), які можуть відігравати важливу роль на тому чи іншому етапі її розвитку, в цілому найактивніше виконує ту систематизуючу, інтегральну функцію, без якої неможлива структурна і змістовна єдність будь-якої її форми.

Ідеологія – важливий механізм формування світоглядно-цінісних орієнтацій, пріоритетів і преференцій. Попри наявність відносно сталого «ядра», світогляд являє собою внутрішньо мінливе, динамічне явище. Тому доцільно проаналізувати стан і напрямки трансформації світоглядного поля перехідного суспільства як фактора впливу на зміст ідеологічного процесу. Серед таких напрямків варто виокремити декілька ключових: 1) посилення ролі етнонаціональної домінанти в світоглядних орієнтаціях населення, що актуалізує особливості національних стандартів мислення; 2) превалювання нерелекційних аспектів світосприйняття над релекційними, що характеризують співвідношення між несвідомо та свідомо діючими механізмами його функціонування, ціннісно-орієнтаційною і когнітивною спрямованістю; 3) прагматизація світогляду, яка в умовах превалювання тенденцій морально-правового та ціннісно-орієнтаційного релятивізму і нігілізму знаходить конкретний вияв у поширенні в суспільстві радикального індивідуалізму і групового (професійно-корпоративного,

етнічного, партійного, кастового, кланового і т.ін.) егоїзму; 4) домінування ірраціонального мислення над раціональним, що ілюструється кризою наукового світогляду, поширенням ненаукових світоглядних уявлень і актуалізацією релігійного світогляду; 5) розпорошення, еkleктизація та синкретизація світоглядних уявлень.

Світогляд та ідеологія – це різнорівневі, різноаспектні, нетотожні поняття. Де-факто ідеологія є конкретизацією світогляду, його особливою формою, яка існує в суспільстві, стратифікованому на групи з різними інтересами. Іншими словами, ідеологія – це функція спеціалізованої свідомості (знання) в соціально неоднорідному соціумі. Відмінності спеціалізованого знання (теорії) та ідеології суто функціональні: теорія, яка виконує функцію пояснення світу, є світоглядом; світогляд же, пропущений крізь призму групових пріоритетів і преференцій, а також конкретизований оцінками і відстоюванням певного світорозуміння, з точки зору інтересів соціальної групи набуває ознак ідеології. За допомогою світогляду людина орієнтується в світі, усвідомлює себе і здійснює перетворення буття на підставі культурних нормативів і преференцій. Адекватне розуміння світогляду виявляється можливим у взаємодії зі світовідношенням, світооцінкою та світоперетворенням. Понятійний діапазон світогляду ширший, ніж ідеології: крім поглядів, уявлень та ідей, що віддзеркалюють суспільні явища, світогляд включає ще й систему природничо-наукових та інших уявлень, котрі не мають нічого спільного з ідеологічною генеалогією. Якщо ідеологія є системою поглядів, ідей і теорій, які відображають в основному суспільні явища і процеси, то світогляд формує ставлення людини до будь-яких явищ, до всього реально суцього та гіпотетично можливого. Він містить систему поглядів та уявлень, котрі формуються на основі знань, не обтяжених ідеологічним вантажем (йдеться, зокрема, про знання, які містять природничі та технічні науки, а також деякі елементи знань гуманітарних наук – на кшталт філології, етнографії тощо).

Будь-який світогляд відрізняється від несвітогляду чи протосвітогляду тим, що надає функціонально-інструментальну можливість для виявлення причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей буттєвості різних аспектів дійсності. Він історично передує ідеології, яка віддзеркалює певний етап розвитку світогляду, детермінованого відповідними умовами становлення суспільства загалом і суспільної свідомості зокрема. Саме світогляд створює підґрунтя, необхідне для формування і поширення в соціальному середовищі певного типу, форми ідеології. За великим рахунком, ідеологія – це сукупність світоглядних форм. Втім, не лише світогляд впливає на ідеологію, а й ідеологія здійснює зворотний вплив на світогляд, спонукаючи його еволюціонувати і трансформуватися в певному напрямку, враховуючи світоглядно-телеологічні пріоритети ідеології. Щоправда, якщо світогляд доволі жорстко детермінує становлення ідеології відповідного типу, завжди створюючи деяку основу для утвердження в соціальному середовищі певної форми ідеології, то ідеологія здійснює на світогляд не настільки істотний і визначальний вплив. В.Дільтей мав рацію, коли стверджував: «Світогляди

Засенко О.Ю., 2011

не є продуктом мислення. Вони не виникають в результаті лише волі до пізнання. Хоча досягнення дійсності складає важливий етап у їхньому становленні, однак це лише один з етапів. Світогляд – результат обрання життєвої позиції, яка ґрунтується на відповідному життєвому досвіді. Піднесення життя до свідомості, оцінка життя і діяльності – ось та копітка робота, котру людство здійснило в процесі розвитку світоглядів [1, с. 225]». Світогляд симптоматизує про наявність відносно автономної і усталеної системи внутрішніх детермінант життєдіяльності людини, яка постає у вигляді цілісної, багаторівневої, високоорганізованої сукупності соціальних настанов і регламентацій, що визначають ефективність визначальних для життєдіяльності індивіда функцій. У світоглядній системі синтезовані думки і почуття, свідоме і безсвідоме, об'єктивне і суб'єктивне, воління і дія. Верхівку ієрархії світогляду складають ідеї та ідеали, які інтегрують і раціоналізують світоглядну цілісність, надають їй усвідомленого і телеологічно спрямованого формату. Методологічна і світоглядна цінність поняття «суспільний ідеал» виявляє свій інструментальний потенціал як у пізнанні, так і в перетворенні дійсності. Ставши надбанням програм партій і суспільних рухів, суспільний ідеал утворює програмний стрижень політичної ідеології – конкретно-історичного системного відображення істотних аспектів суспільної дійсності, форми класової, групової, станової політичної свідомості й самосвідомості, системи ідей, гіпотез, концепцій, ідеалів, гасел, програм, в яких відображені фундаментальні інтереси соціальних спільнот, їхнє ставлення до інших соціальних спільнот, груп і держав, оцінка місця цих суб'єктів у суспільному житті, а також погляди на перебіг суспільного розвитку і на відображення цього розвитку в інших політичних ідеологіях.

Наведена характеристика сутності політичної ідеології дає можливість виокремити три аспекти її розгляду: а) як специфічної ділянки формування та функціонування соціального знання; б) як засобу групового та класового усвідомлення і перетворення суспільної дійсності; в) як ідеологічного стимулу суспільної активності. Істотною рисою світогляду є насамперед цілісність поглядів, які стосуються важливих життєвих проблем: що таке світ, чи існує Бог, куди прямує людство, в чому полягає покликання людини тощо. Ці проблеми розглядаються з певної духовної висоти, на основі узагальнення життєвого досвіду народу, особистості. Центральна проблема світогляду – відношення людини до світу. На відміну від тварин, людина лише частково включена в світ: вона виокремлює себе з нього, протистоїть йому, вступає з ним у певне відношення, але робить це так, ніби знаходиться поряд або ззовні світу. Саме завдяки світогляду між людиною та світом існує дистанція, в результаті чого індивід усвідомлює світ як щось зовнішнє, як «не-Я».

Виокремлюють три основні типи відношення людини до світу: пізнавальний, оцінювальний і практичний. Пізнавальне відношення людини до світу виявляється в тому, що світогляд охоплює насамперед найбільш загальне знання про світ, історію людства й окрему людину. Це знання має

Генеалогічні чинники ідеології крізь призму функціонально-інструментального аналізу

відповідати дійсності, бути істинним, щоб гарантувати успішну практичну діяльність. Водночас світогляд включає цінності й ідеали, які регулюють соціальні стосунки в суспільстві і на основі яких відбувається аксіологічні ранжування соціальних явищ (добро – зло, прекрасне – потворне, справедливе – несправедливе, корисне – шкідливе тощо). У цьому полягає оцінювальне відношення людини до світу. Нарешті практичне відношення людини до світу передбачає наявність у світогляді певних практичних настанов: чинити або не чинити так чи інакше на підставі відповідності ustalеним нормативним, деонтологічним, телеологічним та іншим орієнтирам, взірцям, еталонам тощо.

Структура світогляду органічно зумовлює його функції. Функція тлумачення, розуміння світу є однією з найважливіших, оскільки покликана з'ясувати сутність світу в цілому та його функціонально-інструментальних складових, описати дійсність і вірогідність доступною, зрозумілою мовою. Світогляд – це насамперед світорозуміння. Людина може повноцінно жити лише в світі, який розуміє. У середовищі, котре не узгоджується з її уявленнями, є недоступним для розуміння і непридатним для тлумачення, жити важко, а інколи й неможливо. Навіть анімізм – найпримітивніший світогляд наших предків – був спрямований на те, щоб зробити навколишню дійсність зрозумілою і близькою людині, когерентною її світоглядним маркерам і одиницям виміру. Важливою є також оцінювальна (аксіологічна) функція. Щоб орієнтуватись у світі, недостатньо пояснити його – потрібно ще й оцінити: відповісти на запитання, яким світ постає перед людиною – добрим чи злим, прекрасним чи потворним, вартим того, щоб у ньому жити, чи таким, що спонукає покинути його? У пошуках і знаходженні відповідей на такі запитання, власне, й виявляється оцінювальна (аксіологічна) функція світогляду. Опозиційність світоглядних цінностей (добро/зло, праведне/грішне тощо) цілком природна, адже людина постійно перебуває в полі екзистенційної напруги між протилежними полюсами.

Праксеологічна функція виявляється у відповідях на питання, як належить жити людині в світі. Отже, вона містить практичні настанови щодо світу і буття людини в ньому. З цього погляду виокремлюють практичноактивні та споглядальні світогляди. Залежно від специфіки формування та функціонування розрізняють буденний та інституціалізований світогляди. Буденний є сукупністю поглядів на світ і покликання людини, які сформувалися під впливом практичного життя і функціонують стихійно, без цілеспрямованих зусиль з боку тих, хто їх дотримується. Натомість інституціалізований світогляд підтримується певними соціальними інституціями. Буденний світогляд є своєрідною «життєвою філософією» спільноти, яка володіє власним світобаченням, своєрідним розумінням покликання людини тощо. Такі погляди коректніше відрекомендувати не світоглядом (у сенсі світорозуміння), а світосприйняттям, оскільки вони виражаються в чуттєвих образах. Світосприйняття фіксується насамперед у фольклорі – піснях, казках, приказках, щоразу збагачуючись новим історичним досвідом.

Світосприйняття є стихійним і несистематизованим, натомість світогляд постає цілісною системою поглядів, яка свідомо формується і підтримується. Він віддзеркалює певне світорозуміння, а також передбачає наявність соціальних груп, які свідомо поширюють його в суспільстві. У своєму формуванні й розвитку світогляд пройшов відповідні історичні етапи, що дає підстави виокремити в ньому три історичні типи: міфологічний, релігійний, філософський. Світогляд володіє внутрішньою логікою, яка забезпечує йому відносну онтологічну незалежність, буттєвий суверенітет. Згідно з М.Вебером, між всеохоплюючим поясненням цілісного світогляду та емпіричною реальністю формується протиріччя, яке може забезпечити внутрішній логіці світогляду визначальну роль для перебігу розвитку (змін, динаміки) соціального світу. Соціальні зміни здебільшого зумовлені невідповідністю домінантного світогляду реаліям життя. Зокрема, перехід від магії до релігії, а згодом і до науки, який констатував певні етапи становлення внутрішньої логіки світогляду, згідно з М.Вебером, виявився характеристикою універсальних історичних стадій розвитку людства. Магія, поставивши раціональні цілі, намагалася досягти їх ірраціональним шляхом. Таке неадекватне відношення причини та наслідку, зрештою, не завадило їй впродовж тривалого часу залишатися вирішальним фактором соціальної стабільності. Ідеологія – це завжди втілення певної світоглядної ідеї, пріоритету, преференції. Питання полягає лише в тому, яка саме ідея втілюється. Кожне соціальне явище – це також результат здійснення певних ідей. Спочатку соціальне явище існує на рівні ідей, і лише реалізувавши їх на практиці, воно набуває ознак соціального факту. Таким чином, будь-яке недосконале соціальне явище є наслідком недосконалих ідей, а значить – якщо ми намагаємося досягти суспільної досконалості, то маємо потурбуватися про досконалий ідейний (ідеологічний) супровід цієї мети.

Будь-яка ідеологія базується на уявленні про досконале (досконаліше) суспільство. Потреба в ідеологічному супроводі суспільної практики актуалізує аспект суспільних цінностей, необхідних людині так само, як вітаміни і любов: від їхньої відсутності люди хоч і не помирають, проте з усією очевидністю стають пригніченими, хворими і в цілому неповноцінними. За влучним висловом Дж.Гелбрейта, з точки зору оптимуму ідеологія має бути гармонійним поєднанням трьох функціональних якостей – святого, судді і вченого. Вміле застосування саме цих інструментальних особливостей максимально підвищує ставки ідеології на рівні масової свідомості. Величні, переконливі ідеї мають надзвичайну суспільну силу, вплив і значення, котре за впливом не поступається найвизначнішим зразкам матеріальної культури. Ідеологія відтворюється у формі політичних вчень, соціальних теорій, програм дій, глобальних стратегем, соціальних прогнозів, релігійних доктрин, морально-етичних кодексів тощо. Оперуючи категоріями бажаного і належного, ідеологічне відображення поєднує очікування населення в стратегію соціальних перетворень. Це досягається за допомогою ідеологічної раціоналізації та редукування складності суспільного процесу, що сприяє світоглядному

Генеалогічні чинники ідеології крізь призму функціонально-інструментального аналізу

«зв'язуванню» соціальної дійсності у взірці орієнтацій і пріоритети колективної дії інтегрованого соціального суб'єкта.

Ідеологія зорієнтована не лише на реалії, а й на процес їх перетворення відповідно до сформульованої ідеальної моделі. Потреба перетворень зумовлює необхідність залучення широких верств суспільства на свій бік, ангажування суспільної свідомості на користь уявлень про суспільний оптимум. Ідеологічна ідентифікація є сумою фундаментальних переконань, які обумовлені прагненням соціальних груп чи суспільства в цілому до досягнення універсально значущих ідеальних цілей. Узгодження проектів сучасного та майбутнього постає умовою їх конструктивної реалізації.

Ідеологічне відображення сутнісно пов'язане із продукуванням ідеалів та цілепокладанням, що характеризується як прогностичний аспект. Відносна самостійність ідеології та «зворотній ефект» ідеологічного передбачення постають основою нормативного характеру соціального ідеалу (ідеологічного прогнозу), фіксуючи те, що має бути. Ідеологічне передбачення у своєму конструктивному вияві, з одного боку, орієнтується на формування загального соціально-філософського уявлення про майбутнє, а з іншого боку, має більш вузьке пропагандистське застосування, призначене для мобілізації соціальних груп і суспільства в цілому на зміну існуючого стану справ. Ідеал (від франц. *ideal* – зразок та від грецьк. *idea* – ідея, поняття, уявлення) – поняття, що виражає найвищу мету прагнень та побажань людини; своєрідний прообраз дійсності, на який доцільно орієнтуватись як на оптимум; досконалий зразок об'єкта, явища, процесу. На його рівні закарбовується суспільний зміст культурних цілей. Кожен ідеал володіє деякою соціальною нормативністю. Дослідницька інтрига полягає у з'ясуванні його конкретно-історичної міри. Що стосується ідей, то вони є своєрідними зразками, парадигмальними причинами всіх речей, носіями вічних і незмінних властивостей і характеристик, родовою квінтесенцією, єдністю багатоманітності. Керуючись об'єктивно існуючою ідеєю тієї чи іншої речі, природа творить чуттєво матеріальні предмети, наслідуючи відповідні надприродні ідеї. Запліднюючи речі смыслом, ідея ніколи не розчиняється в них повністю, без залишку. Платонівські ідеї були феноменом субстанційного гатунку, експлікованим як раціональна, смислова передумова всіх речей, що підлягають чуттєвому сприйняттю. Платонівська експлікація ідеї в якості родових сутностей відіграла важливу роль у формуванні одного з найважливіших напрямків філософського раціоналізму – реалізму з його культом загальних понять. Разом з тим на прикладі ідей як апіорних форм сущого, котрі являють собою вічні акти божественного розуму, чітко простежується відбиток міфотворчості, язичницького пантеїзму і теології. Платон розглядав свою ідею крізь призму її прагматичної, аксіологічної та моральної функцій. Звідси – різні типи філософської раціональності, котрі сформувалися в межах системи об'єктивного ідеалізму. Ідея є об'єктивним природним і соціальним законом, ідеалом для наслідування. На принципах користі, справедливості й

краси, що містяться в ідеях-нормативах, творить не лише природа, а й людина. Критерій досконалості (ідеалу) є принципом ідеї. Разом з тим ідея – це не гносеологічний абстракт і не чисте поняття, а іманентна основа всього суцього, життя – з його надіями, проблемами і протиріччями. Не випадково Платон припускає можливість і навіть неухильність ворожнечі між ідеями.

М.Шелер зазначав: саме ідеали поєднують ідеї з життям, надають ідеям спонукальну енергію, «ідеюють» життя. Ідеал – це найвища мета, яка визначає прагнення і поведінку як окремої людини, так і суспільства в цілому. Його матеріальною основою є випереджувальний і планувальний характер телеологічних орієнтирів. Він акумулює «вічні проблеми», тому не може бути «заземленим», зведеним до швидкоплинної тут-і-тепер конкретики. Ідеали також містять знання про майбутнє – щоправда, змістовні параметри зазначеного когнітивного масиву здебільшого є не дійсними, а імовірнісними, вірогіднісними. Ідеал не може бути ні детально окресленим, ні орієнтуватись на наочно зримі елементи бажаного облаштування життя. Він задає світоглядно-буттєву стратегію. Алгоритм його дії полягає в наступному: «Від усвідомлення диференційованого окремого (свого потенціалу та статусу в суспільстві) свідомість через формування ідеалів особистості виходить на інтегроване загальне (розуміння того, що в цілісному світі підвищення власного статусу можливе лише з урахуванням усіх суспільних умов і за участю інших суб'єктів суспільної діяльності). Однак такий процес не є простим: соціальна диференціація підвищує вірогідність нехтування інтересами і потребами як окремих людей, так і цілих спільнот, що призводить до відчуження особистості від ідеалу у вигляді надіндивідуальної мети, а девальвація мети часто виводить спроби особистісної реалізації за межі моральних, правових та соціальних норм [3, с. 84]».

Як зазначає М.Михальченко, «ідеали не можуть не випереджати дійсність, оскільки слугують її специфічним відображенням у формі ідеального. В них у концентрованій формі виражено перспективи прогресивного розвитку суспільства, генералізовано прообраз майбутнього суспільного устрою [4, с. 87]». Суспільний ідеал є формою випереджаючого відображення дійсності, яка «екстраполює істотні тенденції суспільного розвитку в майбутнє, дооформлюючи їх у сфері свідомості до ступеня довершеності [2, с. 142]», а також закликає до «всебічного осмислення випереджаючого відображення дійсності засобами мистецтва [7, с. 104]». Як слушно зазначав С.Франк, «по-справжньому обґрунтований суспільний ідеал не може ні суперечити сутності суспільного буття, ні бути незалежним від нього. Він повинен витікати із пізнання цієї сутності. Тому для нього не може бути індиферентним історичний досвід людства, адже саме в ньому і через нього пізнається онтологічна сутність людини і суспільства. Плани майбутнього ідеального устрою суспільства заслуговують на увагу лише в тому разі, якщо вони враховують весь попередній досвід людства і вибудовуються на розумінні іманентної сутності суспільного життя, а не протиставляють йому самочинні побудови власної думки [6, с. 24-25]».

Генеалогічні чинники ідеології кризь призму функціонально-інструментального аналізу

Актуальним і резонансним аспектом соціально-філософських досліджень залишається міра мінливості та коригованості ідеалів факторами соціальної дійсності. Безперечно, ідеал історично мінливий; він істотно залежить від соціальної ситуації, політичних, геополітичних, економічних та інших особливостей. Порівняння ідеалів з реальністю і виявлення можливостей (факторів) наближення до канонізованого ідеалом статус-кво створюють передумови ефективного цілепокладання, яке здійснюється на основі аналізу дійсності, екстраполяції її тенденцій на майбутнє з урахуванням змін, котрі відбуваються на рівні умов та засобів. У цьому процесі задіяні не лише розрахунок, а й аналіз, фантазія, інтуїція дослідника. Необхідно брати до уваги чимало загальносоціальних закономірностей, які мають стохастичний, приблизний характер, відображають невиразні тенденції, що залежать від збігу багатьох обставин евентуального ґатунку. За гносеологічною природою і соціальними функціями суспільний ідеал є специфічним видом мети, яка визначається державними, класовими, груповими, партійними інтересами. Це концентроване вираження ідеології, в якому в інтегрованій формі міститься визначення, уявлення про майбутнє, а також різні орієнтації, що відображають різні аспекти бажаного суспільного розвитку. Кожна суспільна сила, що виходить на історичну арену, висуває власний ідеал суспільного розвитку, котрий – як правило – позиціонує себе взірцем досконалості, нормою, до якої прагнуть суспільні суб'єкти як до цілі діяльності. Ці уявлення про досконалий суспільний лад слугують еталоном, до якого слід прагнути як до кінцевої мети. Органічною складовою суспільного ідеалу є політичні, економічні, моральні, правові, естетичні та інші ідеали.

Серед ключових характеристик наукового суспільного ідеалу виокремлюють, по-перше, спроможність випереджаючого відображення дійсності на основі передбачення і прогнозування, по-друге, його вплив на розвиток суспільних відносин, на свідомість і світогляд людей, котрий є критерієм оцінки діяльності. Суспільні ідеали слугують водночас метою і засобом її досягнення. У своїй об'єктивній основі ідеал-мета та ідеал-засіб співпадають. Вони окреслюють картину бажаного майбутнього і разом з тим є мотивами і стимулами діяльності людей задля наближення, втілення на практиці телеологічних орієнтирів. Основою життєвості суспільних ідеалів є їхня відповідність дійсності, котра передбачає, що суб'єктивна діяльність людей щодо реалізації ідеалів не суперечить об'єктивному змісту цих взірців. Разом з тим слід зауважити, що попри відповідність дійсності, ідеали не тотожні їй. Зокрема, вони не можуть не випереджати цю дійсність, оскільки виступають специфічним її відображенням у формі ідеального. В них у концентрованій формі віддзеркалюються перспективи оптимального розвитку суспільства, дається прообраз суспільного устрою майбутнього. Це – результат пошуку суспільної думки, яка знаходить у сучасному паростки нового, прогресивного. Часто ідеали функціонують у формі творчої уяви, мрії. Ідеологія є системою ідеологічних форм суспільної свідомості, що реалізує себе у двоєдиному форматі: як відносно самостійні форми

Засенко О.Ю., 2011

духовного життя і як синтетична форма на базі їх взаємодії. Тобто, ідеологія претендує на системне відображення сутнісних сторін соціальної дійсності як загальна форма групової свідомості та самосвідомості. Аналіз ідеології як системи ідеологічних форм суспільної свідомості є засобом упорядкування уявлень про ідеологію, подолання хибних стереотипів, якими, на жаль, переобтяжений навіть фаховий дискурс щодо ідеології.

Список використаної літератури:

1. Дильтей В. Типы мировоззрения и обнаружение их в метафизических системах // Культурология. XX век. Антология. – М. : Юрист, 1995. – 703 с.
2. Ковальчук Н.Д., Руденко К.Ф. Целеполагание и идеал в процессуальной природе научного предвидения // Философские науки. – 1984. – №3. – С. 138–145.
3. Ларцев В. Особистість у структурі суспільства: як досягти взаємовідповідності? // Людина і політика. – 2001. – №5. – С. 82–89.
4. Михальченко Н.И. Марксистская политическая идеологии (in natura). – К. : Наукова думка, 1991. – 280 с.
5. Теория и практика идеологической работы: Курс лекций. – М. : Политиздат, 1984. – 240 с.
6. Франк С.Л. Духовные основы общества. Введение в социальную философию / Франк С.Л. Духовные основы общества. – М. : Республика, 1992. – 711 с.
7. Эстетическое сознание и художественная культура. Проблема взаимодействия. – К.: Вища школа, 1983. – 214 с.

А.Ю. ЗАСЕНКО

Институт высшего образования НАПН, Киев

ГЕНЕАЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ИДЕОЛОГИИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ФУНКЦИОНАЛЬНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОГО АНАЛИЗА

Коррелятивное соотношение и взаимовлияние идеологии как мировоззрения, пропущенного сквозь призму групповых интересов, и мировоззрения как теории, которая выполняет функцию объяснения мира, имеет ключевое значение для понимания генеалогического фундамента и способа действия идеологии. А поскольку совершенство социальных трендов предопределено совершенством их идеологического сопровождения, то актуализируется аспект общественного идеала как специфической разновидности цели, целеполагания..

Ключевые слова: идеология, генеалогия, мировоззрение, функционально-инструментальный анализ, аксиологические приоритеты, причинно-следственные связи, детерминанты.

O.ZASENKO

Institute of higher education of NAPN of Ukraine, Kiev

GENEALOGICAL FACTORS OF IDEOLOGY THROUGH THE PRISM OF FUNCTIONAL AND INSTRUMENTAL ANALYSIS

Correlative relationship and interplay of ideology as a worldview that passed through the prism of vested interests, and philosophy as a theory that serves as an explanation of the world is crucial for understanding the genealogical foundation and the way of ideology. Since the perfection of social trends is conditioned by the perfection of its ideological support, the aspect of social ideal as a specific kind of goal and goal-setting is actualizing.

Key words: ideology, genealogy, worldview, functional and instrumental analysis, axiological priorities, causal relationships, determinants.

Стаття надійшла 15.11.11р.